

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

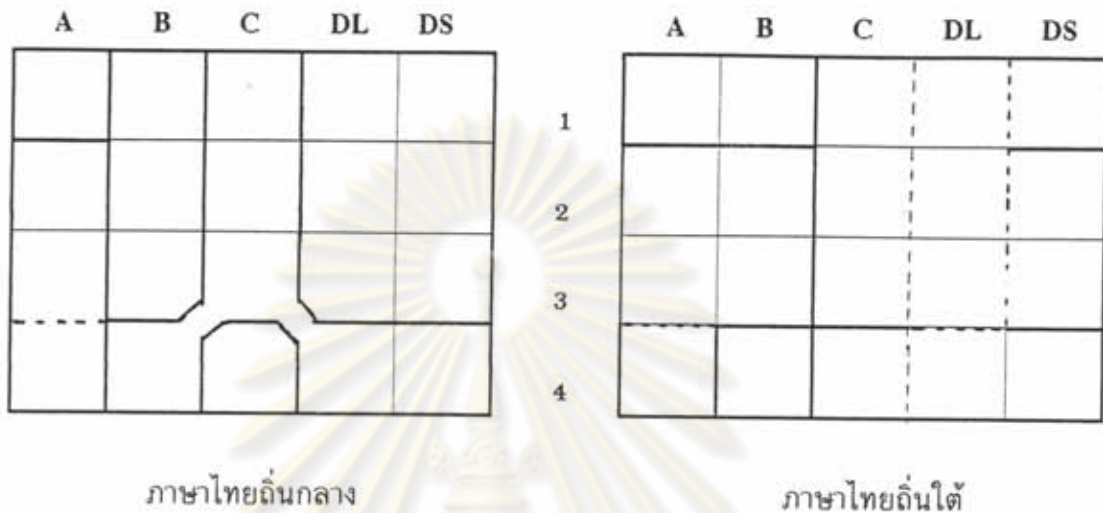
ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องใน 3 หัวข้อ คือ การศึกษาวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่น ปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อการแปรของวรรณยุกต์ในภาษาไทย และงานวิจัยและบทความเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี

วิธีการศึกษาวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่น

วัตถุประสงค์ในการศึกษาภาษาไทยถิ่นของงานที่ผ่านมา ไม่เพียงแต่เพื่อศึกษาระบบภาษาของภาษาถิ่นนั้นเท่านั้น แต่เพื่อนำผลความเหมือนและความต่างของหน่วยสำคัญในภาษาในพื้นที่ต่างๆมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตภาษาอีกด้วย หน่วยสำคัญหลักๆในภาษา คือ พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ และศัพท์ วรรณยุกต์ในภาษาไทยเป็นหน่วยที่มีนัยสำคัญทางภาษา และเป็นหน่วยที่แปรระหว่างถิ่นชัดเจนที่สุด ดังนั้นวรรณยุกต์จึงเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตภาษาที่สำคัญ แง่มุมต่างๆของวรรณยุกต์ที่นักภาษาศาสตร์มักนำมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งเขตภาษา คือ จำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษารูปแบบ การรวมและแยกของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ซึ่งเป็นวิวัฒนาการของวรรณยุกต์ในภาษาถิ่นและจากภาษาไทดั้งเดิม (Proto Tai) และสัทลักษณะของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ งานส่วนใหญ่ที่ผ่านมามักใช้กล่องวรรณยุกต์ (William J. Gedney : 1972) เป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์ระบบวรรณยุกต์ เพราะวิธีการนี้ สามารถช่วยประหยัดเวลาในการวิเคราะห์ได้มาก การแบ่งเขตภาษาโดยการใช้วรรณยุกต์มาเป็นเกณฑ์สามารถแบ่งได้ทั้งถิ่นใหญ่และถิ่นย่อย ตัวอย่างงานวิจัยที่ศึกษาวรรณยุกต์เพื่อแบ่งเขตภาษาในระดับถิ่นใหญ่คือ งานของ เกศมณี เทพวัลย์ (2526) ซึ่งวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บได้จาก 39 จุดเก็บข้อมูล พบว่าสามารถใช้ลักษณะการแยกและการรวมของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในกล่องวรรณยุกต์แถว A1 กับ B1 เป็นเกณฑ์แบ่งเขตภาษาไทยถิ่นกลาง และถิ่นใต้ได้

ภาพที่ 1 แสดงการแยกและการรวมของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ในกล่องวรรณยุกต์ ของภาษาไทยถิ่นกลาง และภาษาไทยถิ่นใต้

กล่าวคือ ภาษาไทยถิ่นกลางจะมีการแยกของ *A เป็น A1-234 และ *B เป็น B123-4 ซึ่งหมายความว่าพยางค์เป็นที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง ไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ เช่น “ชา” และที่มีวรรณยุกต์เอกกำกับ เช่น “ชา” จะปรากฏกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์ต่างกัน ส่วนภาษาไทยถิ่นใต้ซึ่งอาจมีการแบ่งกล่องวรรณยุกต์ย่อยอื่นๆ ต่างกันไปบ้าง แต่ภาษาไทยถิ่นใต้ทุกถิ่น (ยกเว้น ภาษาไทยถิ่น อ.ตากใบ จ.นราธิวาส) มีการรวมของ A1 และ B1 กล่าวคือ พยางค์ในกล่อง A1 และ B1 จะปรากฏกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์เดียวกัน กล่าวคือ คำว่า “ชา” และ “ชา” จะออกเสียงเหมือนกัน

ส่วนการแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อย จะไม่ชัดเจนและลงตัวเหมือนการแบ่งเขตภาษาถิ่นใหญ่ เพราะถิ่นย่อยมักจะต่างกันในระยะละเอียดมากขึ้น ในงานวิจัยบางงานจึงพบว่า ข้อมูลที่เป็นคำพยางค์เดียวไม่เพียงพอ จะต้องศึกษาคำหลายพยางค์ หรือ คำพูดต่อเนื่องด้วย เช่น งานของ กัลยา ดิงศภัทย์ (1980) และของ ลอรัตน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2526) ซึ่งต้องนำผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ ในข้อความมาวิเคราะห์ด้วย จึงสามารถจำแนกถิ่นย่อยได้ งานของ ลอรัตน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2526) นี้ใช้สัญลักษณ์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 และ 5 มาเป็นเกณฑ์ในการจำแนกถิ่นย่อย และงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่ง ที่น่าศึกษาคือ งานของ ยาใจ มาลัยเจริญ (2531) ซึ่งไม่สามารถนำการแยกเสียงในกล่องวรรณยุกต์ หรือ จำนวนหน่วยเสียงในระบบวรรณยุกต์ หรือสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์มาแบ่งเขตภาษาได้ จึงพยายามหาเกณฑ์อื่นๆ และพบว่าอัตราการปรากฏของหน่วยเสียงย่อยต่างกัน สามารถแบ่งเขตภาษาถิ่นย่อยได้ เช่น หน่วยเสียงย่อยของวรรณยุกต์ที่ 1 แบ่งภาษาถิ่นย่อยได้เป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ คือ

- กลุ่มที่มีเสียง 33 ปรากฏเสียงเดียว
- กลุ่มที่มีเสียง 33 ปรากฏมากกว่า
- กลุ่มที่มีเสียง 33 ปรากฏมากกว่าเสียง 343

ตั้งแต่การศึกษารายการคำภาษาไทยถิ่น โดยใช้วิชาการทางภาษาศาสตร์ได้เริ่มขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2499 (เอกสารการสอนวิชาภาษาไทย 3 เล่ม 2 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช หน้า 474) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของวรรณยุกต์ จนบัดนี้ มีการพัฒนาขึ้น ซึ่งพอจะกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. รายการคำ การศึกษาวรรณยุกต์ในระยะแรกส่วนใหญ่ใช้ข้อมูลที่เป็นคำเดี่ยว พยางค์เดี่ยว ตามรายการคำศึกษาวรรณยุกต์ (Tone checklist) ของ William J. Gedney (1972) ซึ่งประกอบด้วยคำ 64 คำ และใช้กล่องวรรณยุกต์ (Tone box) เป็นเครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ต่อมามีการดัดแปลงและค้นคว้าข้อมูลที่จะนำมาสร้างรายการคำจากแหล่งอื่นๆเพิ่มเติมด้วย เช่น ในงานของ เกศมณี เทพวัลย์ (2526) หลังจากนั้น รายการคำจะเปลี่ยนแปลงมากขึ้น โดยการเพิ่มข้อมูลที่ที่เป็นคำหลายพยางค์ด้วย (Kalaya Tingsabadh : 1980 และ ยาใจ มาลัยเจริญ : 2531) คำที่เพิ่มในรายการคำ มักเป็นคำที่ใช้กันในชีวิตประจำวัน และการเรียงลำดับคำ จะเรียงเป็นหมวดหมู่ตามความหมาย เช่น หมวดคำเรียกญาติ หมวดชื่ออาหาร และ หมวดอวัยวะในร่างกาย เป็นต้น งานที่ใช้รายการคำลักษณะนี้ เช่น งานของ Kalaya Tingsabadh (1980) และของ ยาใจ มาลัยเจริญ (2531) นอกจากนี้ ในงานของ Kalaya (1980) ได้เพิ่มชุดเทียบเสียง (Tone set) ซึ่งประกอบด้วยคำ 10 คำ คือ กา คา ซ่า ซ้ำ คำ ซา คาค ซาด คัด ชัด เข้าไปในรายการคำด้วย และในช่วงนี้ มีบางงานที่นำข้อมูลจากวลี และประโยค เพิ่มเติมด้วย เช่น งานของ ลอรัตน์ รัตนดิถกณ กุเกิด (2526) แต่วลีและประโยคเหล่านั้นไม่ได้เก็บมาจากการสนทนาในสถานการณ์จริงของผู้บอกภาษา

จากงานเหล่านี้ กล่าวได้ว่า รายการคำในการศึกษาวรรณยุกต์ ในภาษาไทยถิ่นจะพัฒนาจากคำพยางค์เดี่ยวไปสู่คำหลายพยางค์ วลี และประโยค ตามลำดับ และงานวิจัยนี้ก็ เป็นอีกก้าวหนึ่ง ที่จะเริ่มศึกษาวรรณยุกต์จากข้อมูลที่เป็นคำพูดต่อเนื่อง ซึ่งเก็บจากบทสนทนาของผู้บอกภาษา ในสถานการณ์จริง

2. วิธีการเก็บข้อมูล งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาวรรณยุกต์ ในภาษาไทยถิ่นในระยะเริ่มแรก ผู้วิจัยในฐานะเจ้าของภาษาเป็นผู้บอกภาษาเอง เช่น งานของ Vichintana

Chantavibulya (1959) เป็นต้น ต่อมาใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา โดยวิธีการตั้งคำถาม (questioning method) ส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะออกเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยตัวเอง (ธีระพันธ์ ล. ทองคำ : 2521 และ ลอรัตน์ รัตนติลก ณ ฎเกิด.(2526). งานวิจัยที่ใช้วิธีการ สัมภาษณ์นี้ มีการดำเนินการที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีการพูดคุยกับผู้บอกภาษาในเรื่องทั่วไป ก่อนที่จะเริ่มตั้งคำถามเพื่อเก็บข้อมูล ในการถามผู้วิจัยอาจใช้ของจริงหรือภาพประกอบด้วย และเน้นให้ผู้บอกภาษาตอบโดยการใช้ข้อมูลที่ต้องการนั้นเพียงคำเดียว โดยไม่มีคำอื่นปรากฏ ร่วมอยู่ด้วย การสัมภาษณ์นี้จะบันทึกไว้ด้วยเครื่องบันทึกเสียง ตั้งแต่ขั้นตอนแรก แล้วนำมา วิเคราะห์ด้วยการฟัง หรือ ด้วยเครื่องวิเคราะห์เสียงภายหลัง

3. จุดเก็บข้อมูล งานในระยะแรกมักศึกษาจากจุดเก็บข้อมูลเพียงแห่งเดียว แต่ เป็นการศึกษาระบบเสียงทั้งระบบ เช่น งานของ Vichintana Chantavibulya (1959) และ เบ็ญจวรรณ สุนทรากุล (2505) เป็นต้น ต่อมาเริ่มสนใจศึกษาการแปรของเสียงระหว่างถิ่น จึงเพิ่มจำนวนจุดเก็บข้อมูลมากขึ้น เพื่อไม่ให้มีความลำเอียงในการเลือกจุดเก็บข้อมูล ผู้วิจัย เหล่านั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการต่าง ๆ ต่อไปนี้

ก. วิธีการตีตารางบนแผนที่ ซึ่งทำโดยการนำแผนที่มาตีตาราง แล้วลากเส้น ทแยงมุมตัดกันในแต่ละช่องตาราง หลังจากนั้น ที่จุดตัดของเส้นทแยงมุมนั้น ให้สร้างวงกลม ผู้วิจัยจะคัดเลือกหมู่บ้านที่ปรากฏอยู่ในเขตที่สร้างขึ้นนั้น เขตละ 1 หมู่บ้าน ให้ใกล้เคียงบริเวณจุด ตัดมากที่สุด ในพื้นที่ที่วงกลมบางจุด ผู้วิจัยจะงดเก็บข้อมูล เนื่องจากเป็นบริเวณเทือกเขา และไม่มีหมู่บ้านปรากฏ งานที่ใช้วิธีการนี้ เช่น งานของ เกศมณี เทพวัลย์ (2526) (ดูภาพ ที่ 2)

ข. วิธีการจับสลาก ทำโดยการเขียนชื่อตำบลทุกตำบล ของทุกอำเภอ แล้วจับ สลาก แต่มีเงื่อนไขบางอย่างประกอบด้วย เช่น จุดเก็บข้อมูลจะต้องไม่เป็นที่ตั้งของที่ว่าการ อำเภอ และไม่อยู่ติดกับจุดเก็บข้อมูลของอีกอำเภอหนึ่ง เป็นต้น งานวิจัยที่ใช้วิธีการนี้ ได้ แก่ งานของ ยาใจ มาลัยเจริญ (2531)

ค. วิธีการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น จากการศึกษาค้นคว้า หรือ จากการสอบถามผู้รู้ หรือชาวบ้านในจังหวัดที่ต้องการเก็บข้อมูลว่า บริเวณในตำบลหรือตำบล หรือ หมู่บ้านใดที่น่าสนใจ งานของ เกศมณี เทพวัลย์ (2526) ได้ใช้วิธีการนี้ร่วมกับวิธีการตีตารางบนแผนที่ ต่อมา อภิญา พรสิบ (2536) ได้ใช้วิธีการเลือกอำเภอ และ ตำบลที่จะเก็บข้อมูล โดยสอบถามความเห็นจากชาวบ้านในอำเภอเมือง 10 คน ว่า อำเภอใดที่ใช้ภาษาถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์

3. คำจำกัดความ

คำเดี่ยว (citation form) หมายถึง คำพูดที่เป็นคำพยางค์เดี่ยว หรือหลายพยางค์ซึ่งพูดเป็นคำโดดๆ ได้มาจากการเก็บข้อมูลโดยวิธีตั้งคำถาม

คำพูดต่อเนื่อง (connected speech) หมายถึง คำพูดที่พูดต่อเนื่องกันในสถานการณ์จริง ในการใช้ภาษาสื่อสารกัน ได้มาจากคำพูดที่ผู้บอกภาษาสนทนากับผู้วิจัย และชาวบ้านอื่นๆ

คำพูดบอกเล่า หมายถึง คำพูดที่ผู้พูดใช้พูด โดยใช้โครงสร้างของประโยคบอกเล่า กล่าวคือ ไม่มีคำแสดงปฏิเสธ หรือคำถามใดๆ ในโครงสร้าง

คำพูดถาม หมายถึง คำพูดที่ผู้พูดใช้ แสดงการถาม โดยใช้โครงสร้างของประโยคคำถามที่มีคำแสดงคำถามประกอบอยู่ด้วย

คำพูดปฏิเสธ หมายถึง คำพูดที่ผู้พูดใช้แสดงการปฏิเสธ โดยใช้โครงสร้างของประโยคปฏิเสธ ที่มีคำแสดงปฏิเสธ “ไม่” ประกอบอยู่ด้วย

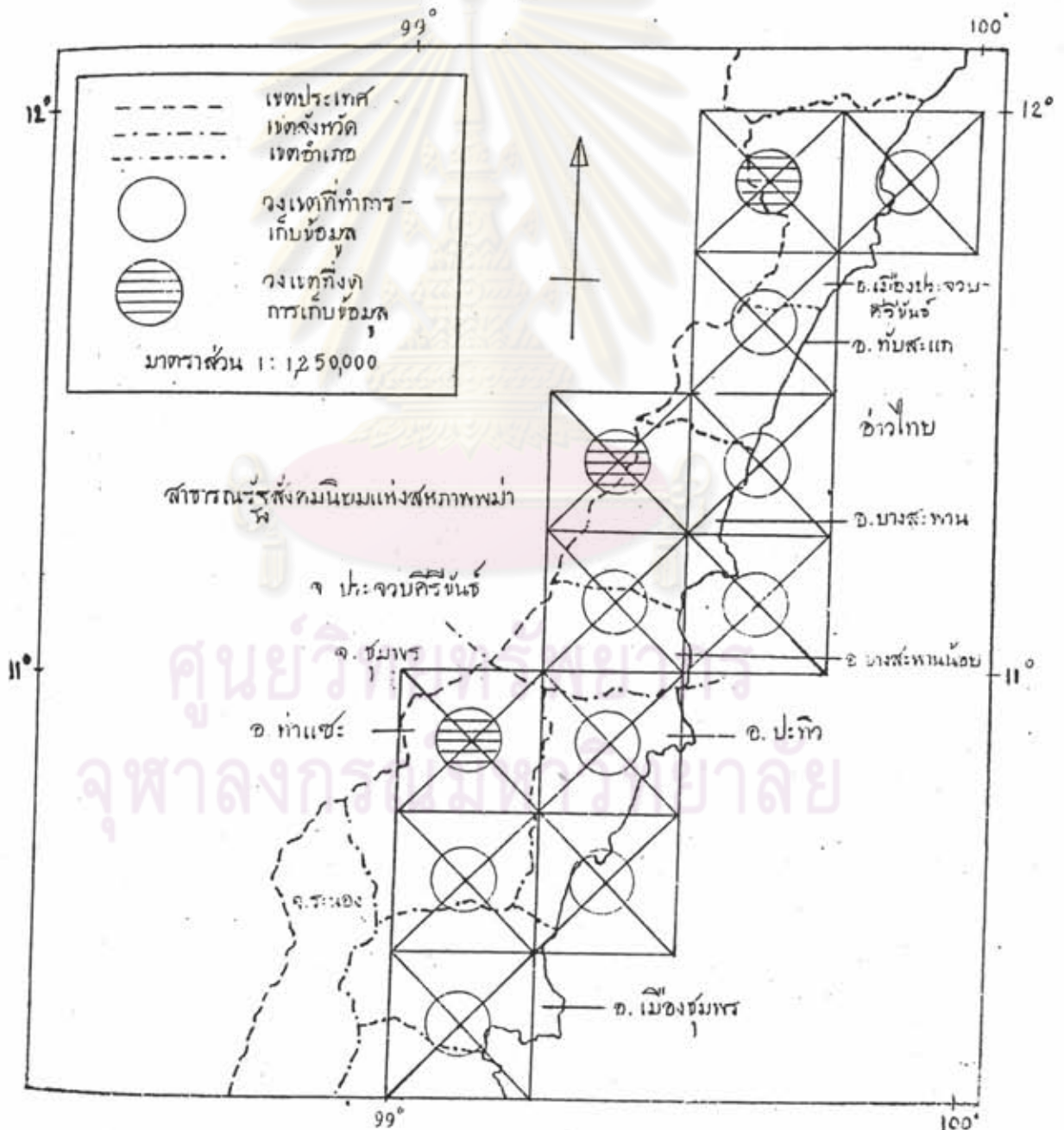
ค่าสัมพัทธ์ (relative value) หมายถึง ค่าที่ได้จากการเปรียบเทียบกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์อื่นในแต่ละปริบท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ของจังหวัดมากที่สุด ส่วนการเลือกเก็บข้อมูลที่เล็กลงในระดับตำบล และหมู่บ้านก็ใช้วิธีเดียวกันนี้

4. ผู้บอกภาษา จำนวนผู้บอกภาษามักสัมพันธ์กับบริเวณที่ศึกษา ถ้าศึกษาในบริเวณกว้างมักใช้ผู้บอกภาษา จุดละ 1 คน เช่น ในงานของลอรัตน์ รัตนติลก ณ ภูเก็ต (2526) และ ของเกษมณี เทพวัลย์ (2526) เป็นต้น ในระยะหลังมีการศึกษาในบริเวณที่เล็กลง ข้อมูลที่ได้จะละเอียดขึ้น ผู้วิจัยมักใช้ผู้บอกภาษามากกว่า 1 คน และส่วนใหญ่ใช้ 3 คน เช่น ในงานของ กัลยา ดิงศภักดิ์ (2533)

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงวิธีการเลือกจุดเก็บข้อมูลด้วยการตีตารางแบ่งเขตพื้นที่

(จาก เกศมณี เทพวัลย์ : 2526)

5. วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ในช่วงแรกของการศึกษาภาษาถิ่น มาการวิเคราะห์ข้อมูลที่มีทั้งการใช้การฟังอย่างเดียว เช่น งานของ กาญจนา พันธุ์คำ (2523) ลอรัตน์ รัตนติลกณ ภูเก็ต (2526) และเกษมณี เทพวัลย์ (2526) และการวิเคราะห์โดยการใช้เครื่องมือวิเคราะห์เสียงมาสนับสนุนผลที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยการฟัง เช่น งานของธีระพันธ์ ล.ทองคำ และคณะ (2521) และ Kalaya Tingsabadh (1980) ส่วนเครื่องวิเคราะห์เสียงก็จะพัฒนาเรื่อย ๆ ตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าขึ้นอย่างรวดเร็ว จากในตอนช่วงแรก เครื่องที่ใช้วิเคราะห์เสียง คือ เครื่อง Oscilloscope , Pitch meter กับ Mingograph Pitch Extraction , Laryngograph และต่อมาก็เป็น Sona-Graph Model 6061B และ DSP Sona-Graph Model 5500 นอกจากนี้แล้ว ยังมีโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆที่สร้าง และพัฒนาขึ้นเพื่อวิเคราะห์เสียงโดยเฉพาะ เช่น โปรแกรม Cecil เป็นต้น ในระยะหลังนี้ งานส่วนใหญ่จะใช้คอมพิวเตอร์มาช่วยในการเสนอข้อมูลด้วย เช่น โปรแกรม Excel 1.05 T บนเครื่อง McIntosh และโปรแกรม Excel Version 4.0 บนเครื่อง IBM PC

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์ โดยเครื่องมือวิเคราะห์เสียงไม่ได้สนับสนุนผลการวิเคราะห์ด้วยการฟังทุกอย่างเสมอไป เช่น ในงานของ จรรยา นวลจันทร์แสง (2535) ซึ่งนำผลการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือมาแปลงเป็นค่า 5 ระดับ (เพราะตั้งสมมุติฐานว่า เจ้าของภาษาจำแนกพิสัยระดับเสียงเป็น 5 ระดับ) แล้วนำผลมาเทียบกับผลจากการฟัง ซึ่งผลต่างกันในบางสัทลักษณะย่อยของบางหน่วยเสียง เช่น ในวรรณยุกต์ที่ 2 ของผู้บอกภาษาในตำบลนครปฐม วิเคราะห์จากการฟังได้เป็น 42 แต่จากเครื่องเป็น 231 เป็นต้น ผลจากการใช้เครื่องมือวิเคราะห์เสียงจะได้สัทลักษณะแบบต่างๆ ของแต่ละหน่วยเสียงวรรณยุกต์มากกว่าผลที่ได้จากการฟัง เพราะการวิเคราะห์ด้วยเครื่อง จะวิเคราะห์รายละเอียดได้มากกว่าหูของคนเรา การรับฟังด้วยหู เราจะสามารถฟังและวิเคราะห์แยกแยะได้ในระดับหนึ่ง ไม่สามารถเก็บรายละเอียดได้ เท่าเครื่องมือวิเคราะห์เสียง ดังนั้น ถึงแม้ว่าเครื่องมือจะพัฒนาได้ก้าวหน้าขึ้นเพียงใด แต่ควรคำนึงถึงด้วยว่าผลที่ได้เป็นสิ่งที่ผู้พูดและผู้ฟังสามารถรับรู้และใช้เป็นหลักในการสื่อสารหรือไม่

6. วิธีการเสนอผล ในกรณีที่วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการฟังอย่างเดียว ผู้วิจัยมักเสนอผลโดยการใช้กล่องวรรณยุกต์ประกอบการบรรยายสัทลักษณะของวรรณยุกต์ เช่น งานของ กาญจนา พันธุ์คำ (2523) และลอรัตน์ รัตนติลกณ ภูเก็ต (2526) ส่วนในงานที่ใช้ผลจากการวิเคราะห์ด้วยเครื่องมือประกอบ อาจใช้กล่องวรรณยุกต์ในการเสนอผล เช่น งานของ ธีระพันธ์ ล.ทองคำ และคณะ (2521) หรืออาจไม่ใช้กล่องวรรณยุกต์ เช่น งานของ Kalaya Tingsabadh (1980) และส่วนที่วิเคราะห์ด้วยเครื่อง จะแสดงด้วยกราฟที่แสดงความถี่มูลฐานของคำต่างๆ เช่น งานของ Kalaya Tingsabadh (1980) หรือแสดงค่าความถี่มูลฐาน

เฉลี่ยจากหลายคำในแต่ละหน่วยเสียงวรรณยุกต์ เช่น ในงานของ กัลยา ติงศภัทย์ (2533) และ กัลยา ติงศภัทย์ และคณะ (2534) หรือ อีกลักษณะ คือ กราฟที่แสดงทั้งค่าความถี่มูลฐานจริงของคำต่างๆ และค่ามูลฐานเฉลี่ยในภาพเดียวกัน เช่น งานของ กัลยา ติงศภัทย์ (2533) ในงานช่วงแรกๆ ค่าความถี่มูลฐานที่แสดงจะไม่ผ่านการปรับค่าระยะเวลาให้เท่ากัน (normalization) เช่น ในงานของ กาญจนา คูวัฒนศิริ (2524) แต่ในงานระยะหลัง ทั้งค่าความถี่มูลฐานจริงและเฉลี่ยจะผ่านการปรับค่าระยะเวลา เช่น งานของ กัลยา ติงศภัทย์ (2533) และ กัลยา ติงศภัทย์ และคณะ (2534) เป็นต้น การปรับค่าระยะเวลานี้ ทำให้เห็นความต่าง และความคล้ายคลึงของสัทลักษณะของวรรณยุกต์ได้ชัดเจนขึ้น

เห็นได้ว่าวิธีการที่ก้าวหน้าขึ้นในบางส่วนก็ทำให้ปัญหาในการวิเคราะห์เพิ่มขึ้นมาด้วย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า วิธีการศึกษาภาษาไทยถิ่น โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการศึกษาเรื่องวรรณยุกต์ยังสามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าได้ต่อไป

ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการแปรของวรรณยุกต์

วรรณยุกต์เป็นระดับเสียงสูง-ต่ำที่มีนัยสำคัญของภาษา เสียงสูง-ต่ำในภาษานี้ อาจเปลี่ยนแปลงไปได้ด้วยปัจจัยต่างๆ มากมาย ซึ่งจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ปัจจัยทางสัทศาสตร์ และ ปัจจัยทางสัทวิทยา

1 ปัจจัยทางสัทศาสตร์

ปัจจัยทางสัทศาสตร์ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนความถี่มูลฐานของเสียง (fundamental frequency) ปัจจัยทางสัทศาสตร์นี้เกิดจากอิทธิพลต่างๆ ทั้งจากเสียงเรียง (segmental) และเสียงซ้อน (suprasegmental) ที่ใกล้เคียง ดังนี้

ก. อิทธิพลจากพยัญชนะ เสียงพยัญชนะทั้งเสียงโฆชะและอโฆชะ มีผลต่อเสียงสูงต่ำของคำพูดนั้นๆ จากการศึกษาเชิงประวัติ เชื่อกันว่าบางภาษาที่ปัจจุบันเป็นภาษาวรรณยุกต์ (tone language) มีวิวัฒนาการมาจากภาษาที่ไม่มีวรรณยุกต์มาก่อน และอิทธิพลที่ทำให้เกิดวรรณยุกต์ขึ้นมา คือ เสียงพยัญชนะต้นและท้าย เช่น ในภาษาสัมเตามี 2 วรรณยุกต์ คือ สูงและต่ำ วรรณยุกต์ที่เป็นเสียงสูงจะมีพยัญชนะต้นดั้งเดิมของคำนั้นเป็นเสียงอโฆชะ และวรรณยุกต์ที่เป็นเสียงต่ำ จะมีพยัญชนะต้นดั้งเดิมของคำนั้นเป็นเสียงโฆชะ และต่อมาความเป็นเสียงโฆชะหรืออโฆชะสูญไป เสียงสูง-ต่ำจึงกลายเป็นหน่วยเสียงที่มีนัยสำคัญของภาษา

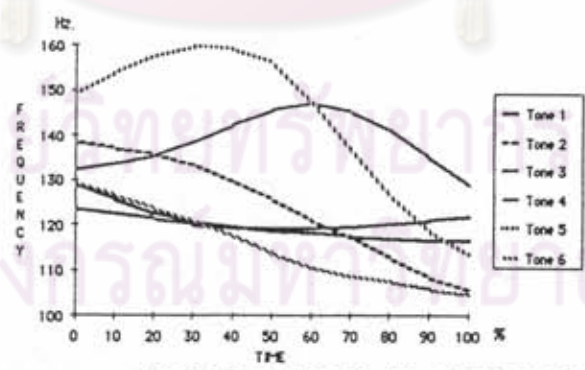
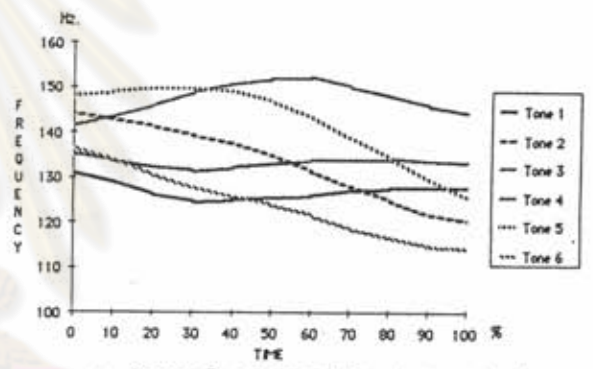
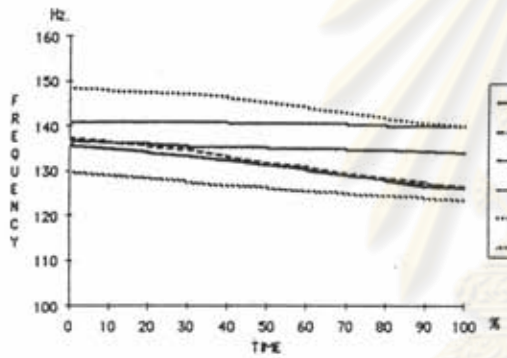
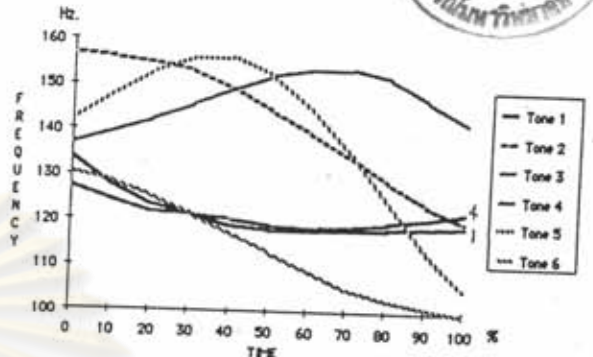
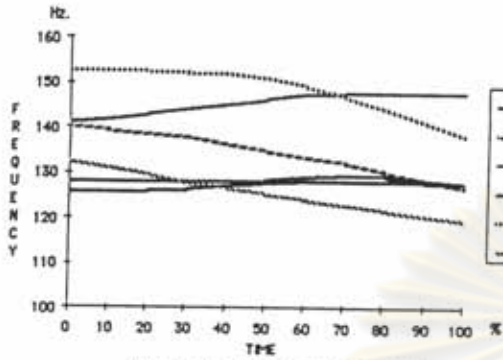
ธีระพันธ์ ล.ทองคำ (2527) มีความเห็นว่า พยัญชนะต้นมีอิทธิพลต่อระดับสูงต่ำของเสียง (pitch) และพยัญชนะท้ายจะมีอิทธิพลต่อการขึ้นลงของเสียงวรรณยุกต์ (contour) Jack Gandour (1974) ได้ทำการทดลองด้านกลศาสตร์ เพื่อสำรวจการขึ้นลงของเสียงพยัญชนะ (Consonantal Contour) ที่มีผลกระทบต่อเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทย เขาพบว่า พยัญชนะที่เป็นเสียงกัก และไม่ก้อง (Voiceless obstruents) จะมีอิทธิพลต่อค่าความถี่มูลฐานของสระในลักษณะสูงและตก (High and falling) ส่วนพยัญชนะที่เป็นเสียงกักและก้อง (Voice obstruents) จะมีอิทธิพลต่อค่าความถี่มูลฐานของสระในลักษณะต่ำและขึ้น (Low and rising)

ข. เสียงสูงต่ำประจำของสระ (Intrinsic pitch) Crandall (1925) กล่าวว่า สระยิ่งสูงเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ระดับเสียงสูงขึ้นเท่านั้น ส่วน Lieberman (1970) ได้เสนอสมมุติฐานในการพยายามที่จะอธิบายสาเหตุของสระที่มีอิทธิพลต่อเสียงวรรณยุกต์ สมมุติฐานของเขา คือ Coupling hypothesis ซึ่งกล่าวว่า ในระหว่างการออกเสียงสระปิด (close and constricted vowel) จะเกิดความต้านทานสูงในช่องคอ (Vocal tract) ทำให้เส้นเสียงสั่นถึงระดับหรือใกล้เคียงกับระดับความถี่กำหนดในช่องทางเดินเสียง ส่วน Ladefoged (1964) และ Lehiste (1970) ได้เสนออีกสมมุติฐานหนึ่ง คือ Tongue pull hypothesis ซึ่งอธิบายไว้ว่า เมื่อออกเสียงสระสูง ลิ้นจะดึงเส้นเสียง ทำให้เส้นเสียงตึง จึงทำให้เสียงสูงขึ้น อย่างไรก็ตาม เสียงสูงต่ำประจำสระเหล่านี้ อาจเป็นแค่การเปลี่ยนแปลงความถี่มูลฐานที่สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือเท่านั้น แต่หูของคนเราไม่สามารถรับรู้ได้ในบางภาษา ตัวอย่างเช่น งานของ Kalaya (1980) พบว่า คำที่มีสระ [w:] ในคำที่มีวรรณยุกต์เดียวกันกับคำที่มีสระอื่นจะแสดงค่าความถี่มูลฐานที่สูงกว่าอย่างชัดเจน

ค. อิทธิพลจากการลงเสียงหนัก (Stress) Catford (1977) มีความเห็นว่าการพูดพยางค์ที่ลงเสียงหนัก ผู้พูดจะต้องใช้พลังมากขึ้น ทำให้การลงเสียงหนักเป็นตัวก่อให้เกิดการผลิตแรงลมที่มากขึ้น เมื่อการลงเสียงหนักออกเสียงด้วยลักษณะเช่นนี้แล้ว ก็น่าจะทำให้พยางค์นั้นยาวขึ้น มีความเข้มมากขึ้น (intensity) และระดับเสียง (pitch) ก็สูงขึ้นด้วย จากงานของ Kalaya Tingsabath and Daranee Krisnapan (1992) ซึ่งผู้วิจัยได้ร่วมงานวิจัยนี้ด้วย ได้ศึกษาสัญลักษณ์ของวรรณยุกต์ภาษาไทยถิ่นสุพรรณบุรีในคำพยางค์เดี่ยวและหลายพยางค์โดยใช้เครื่องวิเคราะห์เสียงทำการศึกษาข้อมูลจากปริบท 6 ประเภท ซึ่งใช้การลงและไม่ลงเสียงหนักเป็นเกณฑ์ ผลปรากฏชัดเจนว่าการลงเสียงหนักมีผลต่อสัญลักษณ์ของหน่วยเสียงวรรณยุกต์มาก กล่าวคือ เสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ลงเสียงหนักจะมีระดับของการขึ้นลงของเสียง (contour) ชัดเจนกว่าในพยางค์ที่ไม่ลงเสียงหนัก ซึ่งมีลักษณะเป็นเสียงระดับมากกว่า (level) (ดูภาพที่ 3)

ภาพที่ 3 รูปเชิงกลของวรรณยุกต์ จากพยางค์ที่ลงเสียงหนักระดับต่างๆ ในภาษาไทยถิ่น สุพรรณบุรี

(จาก Kalaya Tingsabadh and Daranee Krisnapan : 1992)

2. ปัจจัยทางสัทวิทยา

ปัจจัยทางสัทวิทยา เป็นปัจจัยที่ไม่ได้เปลี่ยนแปลงความถี่มูลฐาน (Fo) เท่านั้น แต่เป็นสิ่งที่นำมาใช้ในการสื่อสารอย่างมีนัยสำคัญทางภาษาด้วย ปัจจัยประเภทนี้ เช่น

ก. อิทธิพลจากการไม่ลงเสียงหนักในพยางค์ มีผลทำให้วรรณยุกต์ในพยางค์นั้นเปลี่ยนแปลงไป นักภาษาศาสตร์บางท่าน เรียกวรรณยุกต์ที่เปลี่ยนไปเช่นนี้ว่า Neutral tone Henderson (1949) กล่าวว่า ระดับเสียง (pitch) ที่แท้จริงของ Neutral tone ในภาษาไทย ได้แก่ พยางค์ที่เป็นพยางค์เชื่อม (linker syllable) และคำที่เป็นคำไวยากรณ์ (grammatical word) ในคำพูดต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น ในพยางค์แรกของคำ / ra^h ja^h / จะออกเสียงเป็น Neutral tone คือ [ra ja^h] เป็นต้น ส่วน Whitaker (1969) ก็ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์ในพยางค์ที่ไม่ลงเสียงหนัก และได้สรุปเป็นกฎ 5 ข้อ ซึ่งเขาเรียกว่า “Stylistic tone changing rules” ซึ่งสรุปเป็นกฎได้ 5 ข้อ โดยใช้เครื่องหมาย ~ และ ←→ แทนความสามารถในการเปลี่ยนแปลงรูปวรรณยุกต์ จากรูปหนึ่งไปเป็นอีกรูปหนึ่ง ดังนี้

กฎที่ 1 : low ~ mid ปรากฏกับพยางค์ที่ไม่ลงเสียงหนัก ในคำที่มาจากคำหลายพยางค์ และคำกริยาช่วย (modals) ที่ไม่ลงเสียงหนัก เช่น

khaw tɛa[?] paj ←→ khaw tɛa paj

กฎที่ 2 : high ~ mid ปรากฏเช่นเดียวกับกฎที่ 1 เช่น

sɔn^hthaa[?]naa ←→ sɔnthanaa

กฎที่ 3 : high ~ fall ใช้กับคำที่เป็นคำ “final particle” เช่น

saa^hbaaj dii ru^w kha ←→ sabaaj dii kha[?]
(สบายดีหรือคะ) (สบายดีค่ะ)

กฎที่ 4 : rise ~ fall ปรากฏกับคำแสดงคำถาม (question morpheme) และคำสรรพนามบางตัว เช่น

təháj mǎj ↔ təháj máj

กฎที่ 5 : fall ~ rise ปรากฏกับคำกริยาช่วยบางตัว และหน่วยคำแสดงปฏิเสธ (negative morpheme) เช่น

khǎw mǎj khǒj jaak cà? paj ↔ khǎw máj khǒj
jaak ca paj

อย่างไรก็ตาม Samang Hiranburana (1972) ให้ความเห็นว่า กฎข้อที่ 3 เป็น Syntactic change มากกว่าที่จะเป็น Stylistic change ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยในเรื่องนี้

ข. อิทธิพลจาก Universal downdrift “downdrift” เป็นลักษณะที่ระดับเสียง (pitch) ค่อย ๆ ตก จากจุดเริ่มต้นจนถึงจุดท้ายของคำพูด Ohala (1978) กล่าวว่า การเกิด “downdrift” เป็นลักษณะสากล สาเหตุในการเกิด “downdrift” มีการตั้งสมมุติฐานไว้ 2 อย่าง คือ

1. เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติ เนื่องจากลมหายใจค่อย ๆ น้อยลงในตอนท้ายคำพูด ซึ่งสาเหตุมาจากความดันอากาศภายใต้เส้นเสียงลดน้อยลง (Ward: 1952)
2. เป็นสิ่งที่เกิดอย่างมีวัตถุประสงค์ และควบคุมได้โดยกล่องเสียง (Ohala : 1978)

จากการทดลองของ Sudaporn Luksaneeyanawin (1983) กับผู้บอกภาษา 2 คน ในการพูดภาษาในลักษณะ “non-emotional style” คำพูดที่พูดแบ่งได้เป็น 25 pause-defined unit (P.D.U.) และปรากฏว่าทุกๆ PDU จะมีลักษณะของ “downdrift” และจากการทดสอบก็แสดงให้เห็นค่าความถี่มูลฐานของเสียงวรรณยุกต์ในตำแหน่งตอนต้น และตอนท้ายประโยคต่างกัน

ค. อิทธิพลจากทำนองเสียง (Intonation หรือ Tune) ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีระบบเสียงวรรณยุกต์ และมีทำนองเสียงในการทำหน้าที่ บอกอารมณ์ ความรู้สึกของผู้พูด (Affective function) จากการศึกษาของ Sudaporn Luksaneeyanawin (1990) ซึ่งศึกษา

ลักษณะของวรรณยุกต์ในคำพูดที่เป็นคำเดี่ยว (one word utterance) ในทำนองเสียงต่างๆ พบว่า ทำนองเสียงมีอิทธิพลต่อวรรณยุกต์ในคำนั้น เช่น คำที่มีวรรณยุกต์เป็นเสียงสูงใน Tune 1 จะมีลักษณะ “high narrow continuous rise & fall” ส่วนใน Tune 2 จะเป็น “extra high level” เป็นต้น

เห็นได้ว่ามีอิทธิพลจากปัจจัยหลายอย่าง ที่ทำให้เสียงสูงต่ำของภาษาเปลี่ยนแปลงไปในบริบทต่างๆ ดังนั้น ระดับเสียงสูงต่ำจะไม่อยู่คงที่ตลอด และอิทธิพลเหล่านี้อาจมีส่วนทำให้ภาษาเปลี่ยนแปลงไปในอนาคต เหมือนกับที่ได้เปลี่ยนแปลงจากอดีตมาแล้ว

งานวิจัยและบทความเกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี

ก่อนหน้าที่ผู้วิจัยและอภิญา พรสิบ จะออกเก็บข้อมูลเพื่อทำรายงานเรื่อง “วรรณยุกต์ในคำพยางค์เดี่ยวของภาษาไทยถิ่นจังหวัดเพชรบุรี” ประกอบวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท ในวันที่ 16-18 สิงหาคม 2533 แต่บไม่มีงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาเพชรบุรีมาก่อนเลย ในปี 2534 ผู้วิจัยได้ร่วมกับ ม.ร.ว. กัลยา ตังศภัทย์ และ อุษณา บัณฑิตกุล ทำการศึกษาภาษาเพชรบุรีที่อำเภอบ้านลาดอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงงานวิจัย 3 เรื่องนี้ โดยสรุป ดังต่อไปนี้

1. รายงานประกอบวิชา การศึกษาภาษาถิ่น เรื่อง “ วรรณยุกต์ในคำพยางค์เดี่ยวของภาษาไทยถิ่น จังหวัดเพชรบุรี” ซึ่งผู้วิจัยได้ทำร่วมกับอภิญา พรสิบ วัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ในคำพยางค์เดี่ยว ของภาษาไทยถิ่นเพชรบุรีในอำเภอต่างๆ โดยตั้งสมมุติฐานว่า วรรณยุกต์ในคำพยางค์เดี่ยวของภาษาไทยถิ่นจังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกันในแต่ละอำเภอ ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บข้อมูลจาก 4 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านลาด อำเภอชะอำ และอำเภอบ้านแหลม และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการฟังเท่านั้น ผลการวิเคราะห์สามารถแบ่งกลุ่มได้ 2 กลุ่ม ตามจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สัทลักษณะของวรรณยุกต์ของภาษาไทยถิ่นที่อำเภอต่างๆ ในจังหวัดเพชรบุรี

	วรรณยุกต์ อำเภอ	วรรณยุกต์					
		ว.1	ว.2	ว.3	ว.4	ว.5	ว.6
กลุ่มที่ 1	เมือง	33 𑖞	44 𑖞	32 𑖞	342 𑖞	215 𑖞	24 𑖞
	ชะอำ	33 𑖞	44 𑖞	41 𑖞	21 𑖞	215 𑖞	24 𑖞
	บ้านลาด	33 𑖞	44 𑖞	42 𑖞	341 𑖞	215 𑖞	24 𑖞
กลุ่มที่ 2	บ้านแหลม	33 𑖞	44 𑖞	452 𑖞	45 𑖞	215 𑖞	-

(จาก ดารณี กฤษณะพันธุ์ และอภิญา พรสิบ : 2533)

จากตารางนี้ พอจะสรุปได้ว่า ในกลุ่มที่ 1 วรรณยุกต์ที่ 1, 2 และ 6 มีสัทลักษณะเป็นเสียง 33, 44 และ 24 ตามลำดับ เหมือนกัน ส่วนวรรณยุกต์ที่ 3 และ 5 จะมีสัทลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ส่วนในกลุ่มที่ 2 มีวรรณยุกต์ที่ 1 และ 2 เหมือนกลุ่มที่ 1 และวรรณยุกต์ที่ 5 คล้ายคลึงกับกลุ่มที่ 1 ส่วนวรรณยุกต์ที่ 3 และ 4 ต่างจากกลุ่มที่ 1 แต่มีสัทลักษณะคล้ายคลึงกับภาษาไทยมาตรฐาน

2. งานวิจัยเรื่อง “ภาษาเมืองเพชร” ของกัลยา ดิงศภักดิ์ และคณะ (2534) ผู้วิจัยได้ร่วมวิจัยงานนี้ด้วย งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาระบบ และสัทลักษณะของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นเพชรบุรี เพื่อศึกษาการแปรของคำศัพท์ภายในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อศึกษาโครงสร้างของประโยคปฏิเสธของภาษาถิ่นเพชรบุรี และเพื่อดูการแปรของการใช้รูปประโยคปฏิเสธดังกล่าวในจังหวัดเพชรบุรี

การศึกษาเกี่ยวกับวรรณยุกต์ จะศึกษาเฉพาะที่พูดที่อำเภอบ้านลาด ไม่มีการเปรียบเทียบกับอำเภออื่น วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการฟัง และด้วยเครื่องวิเคราะห์เสียง ส่วนเรื่องคำศัพท์ คณะผู้วิจัยศึกษาการแปรของคำศัพท์ทั่วทั้งจังหวัดเพชรบุรี การเก็บข้อมูลใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปที่ตำบลต่างๆ ทุกตำบลทั้งจังหวัด การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีการของวิชาวิทยภาษาถิ่น และใช้แผนที่แสดงผลการศึกษา ในส่วนของโครงสร้างประโยคปฏิเสธนั้นได้ทำในเชิงพรรณนา

และใช้แผนที่แสดงผลการศึกษา ในส่วนของโครงสร้างประโยคปฏิเสธนั้นได้ทำในเชิงพรรณนา เช่นเดียวกับการศึกษาวรรณยุกต์ สำหรับการศึกษากการแปรของการใช้รูปประโยคปฏิเสธ คณะผู้วิจัยได้ตั้งคำถามไว้ในแบบสอบถาม ที่เก็บข้อมูลศัพท์ไว้ แล้วจึงนำผลมาวิเคราะห์การแปร

ผลการวิเคราะห์วรรณยุกต์ภาษาถิ่นเพชรบุรี ที่อำเภอบ้านลาดด้วยการฟัง จากข้อมูลที่เป็นคำพยางค์เดียว มีดังนี้

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นวรรณยุกต์ต่ำตก หน่วยเสียงนี้จะปรากฏเฉพาะกับพยางค์เป็น มีเสียงย่อย 3 เสียง คือ [21], [33] และ [34] ตัวอย่างเช่น [taa 21] “ตา” [bin 21] “บิน”

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เป็นวรรณยุกต์สูงระดับ หน่วยเสียงนี้จะปรากฏกับพยางค์เป็นพยางค์ตายสระเสียงยาว และพยางค์ตายสระเสียงสั้นมีเสียงย่อย 1 เสียง คือ [44] ตัวอย่างเช่น [khii 44] “ชี้” [baat 44] “บาตร” [pit 44] “ปิด”

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 เป็นเสียงกลางตก ปรากฏเฉพาะกับพยางค์เป็น มีเสียงย่อย 2 เสียง คือ [3:13] และ [31] ตัวอย่างเช่น [khaau 3:13] “ข้าว” [phii 31] “พี”

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 เป็นเสียงสูงตก ปรากฏกับพยางค์เป็น พยางค์ตายสระเสียงยาว และพยางค์ตายสระเสียงสั้น มีเสียงย่อย 1 เสียง คือ [41] ตัวอย่างเช่น [nam 41] “น้ำ” [sak 41] “ซัก”

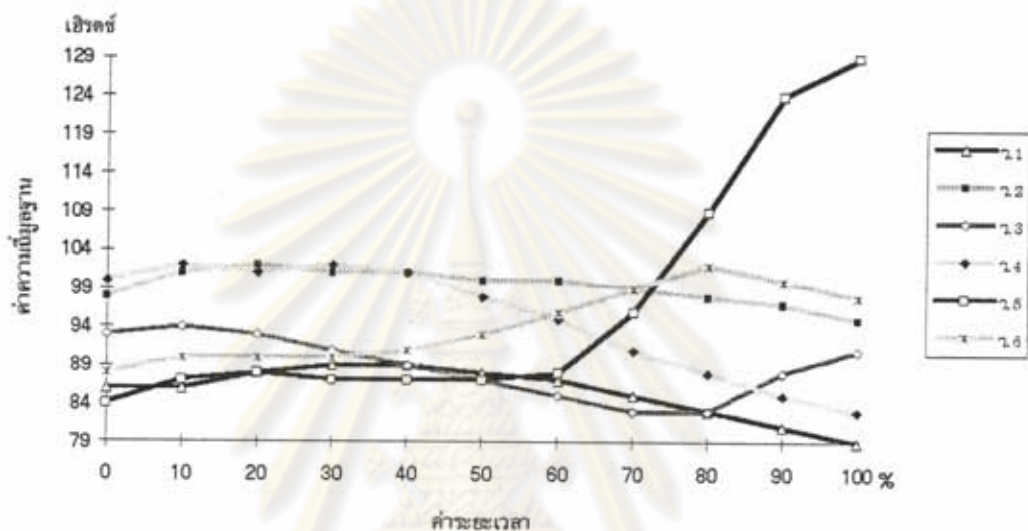
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 เป็นเสียงต่ำระดับขึ้น ปรากฏเฉพาะกับพยางค์เป็นมี 2 เสียงย่อย คือ [225] และ [335] ตัวอย่างเช่น [phom 225] “ผม” [muu 335] “หมู”

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 เป็นเสียงต่ำตก ปรากฏเฉพาะกับพยางค์เป็น มี 1 เสียงย่อย คือ [21] ตัวอย่างเช่น [saai 24] “ทราย” [thian 24] “เทียน”

นอกจากวิเคราะห์ด้วยการฟังแล้ว คณะผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางกลศาสตร์ แต่ข้อมูลที่ใช้ จะเป็นข้อมูลคนละชุด กล่าวคือ ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาทางกลศาสตร์ ใช้คำชุดเทียบเสียงชุด “คา” 2 ชุด ชุดแรกประกอบด้วยคำพยางค์เป็น 6 คำ คือ กา คา ซ่า ซ้า คำ ซา ชุดที่ 2 เป็นคำพยางค์ตาย 4 คำ คือ ชัด คัด ขาด คาด รายการคำแต่ละชุด มีคำแต่ละคำปรากฏ 10 ครั้งปะปนกัน ดังนั้นในคำชุดแรกมี 60 คำ และชุดที่ 2

มี 4 คำ วิธีเก็บข้อมูลไม่ได้ใช้วิธีตั้งคำถาม (questioning method) เหมือนกับที่เก็บข้อมูลสำหรับวิเคราะห์ด้วยการฟัง แต่จะใช้วิธีการให้สัญญาณประจำคำ แล้วให้ผู้บอกภาษาพูด เช่น ใช้นิ้วชี้ที่ตัวเมื่อต้องการคำ “ช้า” และทำมือเหมือนกำลังฉีกผ้า เมื่อต้องการคำว่า “ขาด”

ภาพที่ 4 รูปเชิงกลของวรรณยุกต์ ในภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี จากคำชุดเทียบเสียงชุด “คา”

เห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ด้วยเครื่อง กับผลที่วิเคราะห์ด้วยการฟังในตอนต้น จะมีข้อแตกต่างกันอยู่บ้าง อาจมีผลมาจากการใช้ข้อมูลที่จำกัดมากกว่าในการวิเคราะห์ด้วยเครื่อง

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้เปรียบเทียบระบบวรรณยุกต์ ของภาษาถิ่นเพชรบุรีนี้ กับภาษาไทยมาตรฐาน และสรุปว่าวรรณยุกต์ภาษาถิ่นเพชรบุรีแตกต่างจากภาษาไทยมาตรฐาน ทั้งในแง่ของจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ สัทลักษณะของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ และการปรากฏของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในคำ

ส่วนผลของการศึกษาการแปรของคำศัพท์ในจังหวัดเพชรบุรี ซึ่งวิเคราะห์จากแบบสอบถาม สรุปผลได้ตารางที่ 2 ต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาการแปรของศัพท์

อำเภอ/กิ่ง อำเภอ	ไทยมาตรฐาน	ไทยถิ่นเพชร บุรี	ไทยมาตร ฐาน + ไทยถิ่น เพชรบุรี	ไม่ตอบ
เมือง	44	38	14	3
บ้านลาด	29	50	20	0
บ้านแหลม	50	25	13	3
ท่ายาง	36	26	38	1
เขาย้อย	66	25	10	0
ชะอำ	45	47	8	0
แก่งกระจาน	28	40	31	1
หนองหญ้าปล้อง	44	44	0	11

(จากกัลยา ติงศภัทย์ และ คณะ : 2534)

จากตารางนี้ แสดงการปรากฏของคำศัพท์ภาษาถิ่นเพชรบุรี คำศัพท์ไทยมาตรฐาน และคำศัพท์ภาษาถิ่นเพชรบุรีกับคำศัพท์ไทยมาตรฐาน ในจังหวัดเพชรบุรี จำแนกตามอำเภอ ซึ่งแสดงเป็นคำร้อยละ อำเภอบ้านลาด และกิ่งอำเภอแก่งกระจานเป็นบริเวณที่ใช้ศัพท์ภาษาถิ่นเพชรบุรีอย่างแพร่หลาย อำเภอเขาย้อย และอำเภอบ้านแหลม เป็นบริเวณที่ใช้คำศัพท์ไทยมาตรฐานแพร่หลาย ส่วนในอำเภอชะอำ อำเภอท่ายาง และอำเภอหนองหญ้าปล้องใช้คำศัพท์ไทยมาตรฐาน และคำศัพท์ภาษาถิ่นเพชรบุรีปะปนกัน และตารางนี้แสดงให้เห็นว่า ไม่มีอำเภอใดที่ใช้คำศัพท์ภาษาใดภาษาหนึ่งเพียงภาษาเดียว ทุกอำเภอมีคำศัพท์ทั้ง 2 ประเภทปรากฏอยู่ ความแตกต่างอยู่ที่อัตราการใช้ศัพท์เป็นสำคัญ

การศึกษาโครงสร้างประโยคปฏิเสธในภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี (กัลยา ติงศภัทย์ และ คณะ : 2534) ในงานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษา 2 คนที่อำเภอบ้านลาด สรุปผลการวิเคราะห์ได้ กล่าวคือหน่วยคำแสดงความหมายปฏิเสธของภาษาถิ่นเพชรบุรี ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

หน่วยคำแสดงความหมายปฏิเสธ ได้แก่ คำว่า “ไม่” ซึ่งมี 3 หน่วยคำย่อย ซึ่งใช้งานในบริบทที่แตกต่างกัน ดังนี้

- [mai 31] เป็นหน่วยคำย่อยที่ใช้เมื่อผู้พูดต้องการเน้นการปฏิเสธ
- [m̥] เป็นเสียงนาสิกก่อกพยางค์เป็นหน่วยคำย่อยแสดงความหมายปฏิเสธที่ใช้มากที่สุดในการสนทนา
- [m] เป็นเสียงนาสิกธรรมดา หน่วยคำย่อยนี้มักใช้ในการพูดที่ค่อนข้างเร็ว หรือใช้ในการตอบคำถามแสดงการปฏิเสธ

หน่วยเสียงแสดงการปฏิเสธ เป็นส่วนที่มีรูปเป็นเสียงซ้อน (suprasegmentals) เท่านั้น คือ มีรูปเป็นหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ซึ่งปรากฏกับคำกริยาในประโยคมีผลทำให้เสียงวรรณยุกต์ของคำกริยาเปลี่ยนจากเดิมเป็นเสียงวรรณยุกต์ที่สูงขึ้น โครงสร้างของประโยคปฏิเสธของภาษาถิ่นเพชรบุรีแสดงได้ดังนี้

(ประธาน) + คำกริยาที่ปรากฏกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์แสดงการปฏิเสธ + (กรรม)
+ (หน่วยคำแสดงการปฏิเสธ)

ตำแหน่งแรกเป็นตำแหน่งของประธาน ซึ่งในบทสนทนาอาจละไว้ได้ ถ้าสื่อความหมายได้ในบริบท ส่วนที่ตามมา คือ คำกริยาที่ปรากฏร่วมกับหน่วยเสียงวรรณยุกต์แสดงการปฏิเสธ ส่วนนี้เป็นส่วนที่ต้องปรากฏเสมอในประโยคปฏิเสธ ตำแหน่งถัดไป คือ กรรม ซึ่งอาจไม่ปรากฏก็ได้ ตำแหน่งสุดท้ายเป็นตำแหน่งของหน่วยคำแสดงการปฏิเสธส่วนแรก ซึ่งได้แก่ [mai 31] [m̥] หรือ [m] ซึ่งเป็นส่วนที่อาจละไว้ได้

ตัวอย่าง ประโยคปฏิเสธภาษาไทยถิ่นเพชรบุรี

- ปีนีฉันทำไม่นา
- เคยไปไม่วัด

นอกจากงานชิ้นนี้แล้ว ผู้วิจัยได้เขียนบทความไว้อีกเรื่องหนึ่ง คือ “รูปปฏิเสธในภาษาไทยถิ่น เพชรบุรี” ซึ่งสามารถดูรายละเอียดได้จากภาคผนวกท้ายงานวิจัยนี้

ส่วนในเรื่องการแปรของการใช้โครงสร้างประโยคปฏิเสธ ผลที่ได้จะสอดคล้องกับการแปรของคำศัพท์ กล่าวคือ บริเวณที่ไม่ใช้โครงสร้างปฏิเสธของภาษาถิ่นเพชรบุรี ได้แก่ อำเภอเขาย้อย และตอนเหนือของอำเภอบ้านแหลม ส่วนบริเวณที่เหลือ จะยังมีการใช้โครงสร้างประโยคปฏิเสธของภาษาถิ่นเพชรบุรีอยู่

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย